

Igor Zemljič ●

KNJIŽNICA INŠTITUTA ZA NOVEJŠO ZGODOVINO 1944–2009

O PREDZGODOVINI KNJIŽNICE INZ

Čeprav letos praznujemo petdesetletnico ustanovitve Inštituta za novejšo zgodovino, moramo ugotoviti, da ima njegova knjižnica daljšo predzgodovino. Z julijem leta 1959, ko so ustanovili Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, se namreč za samo knjižnico ni dosti spremenilo; knjižnica je še naprej ostala v svojih prostorih na Cekinovem gradu, ohranila je istega knjižničarja in nadaljevala številčenje starih signatur in inventarnih številčk. Še več kot leto dni pa je ostal enak celo žig knjižnice.

O zgodovini naše knjižnice še ni bilo celovitih pregledov, čeprav so Škerlj, Zwitter in Ferenc v svojih razpravah o Znanstvenem inštitutu ali ob raznih jubilejih navedli mnoge podrobnosti, ki nam dobro dokumentirajo začetke in

minulo delo knjižnice. Pomemben prispevek k zgodovini prinašata tudi razprava Marije Pečan in nekatera tiskana letna poročila. Arhivsko gradivo knjižnice vsebuje večidel letna poročila bibliotekarjev in knjižničarke, ki jih hranijo v arhivu knjižnice INZ, nekaj podatkov pa se lahko dobi tudi iz regulatorjev, ohranjenih v Muzeju novejšo zgodovine Slovenije in v gradivu Federalnega zbirnega centra v Arhivu Republike Slovenije. Kot zanimivost še dodajmo, da sta bili v minulih letih na Oddelku za bibliotekarstvo in informacijske tehnologije izdelani kar dve diplomski nalogi, ki sta se neposredno ukvarjali z našo knjižnico ali našim gradivom.¹

Dejanski začetki načrtnega zbiranja knjig našega inštituta segajo v čas Znanstvenega inštituta po koncu druge svetovne. Znanstveni inštitut pri Izvršnem odboru Osvobodilne fronte je bil ustanovljen že 12. januarja 1944, kot prva znanstvena ustanova na osvobojenem ozemlju Jugoslavije. Že čez dva meseca se je preimenoval v Znanstveni inštitut pri predsedstvu SNOS. Sodelavci so začeli knjige zbirati že na samem začetku in en mesec po ustanovitvi je knjižnica imela 200 knjig, ki so bile v glavnem izposojene od drugod.² Inštitut si je pridobil še pravico do »obveznega izvoda«, saj je na pobudo Znanstvenega inštituta predsedstvo Slovenskega narodnoosvobodilnega sveta 12. marca 1944 izdalo odlok,³ po katerem so bile vse partizanske tiskarne in tehnike ter druge civilne in vojaške ustanove dolžne pošiljati Znanstvenemu inštitutu po dva primerka »kakršne koli publikacije, ki so namenjene javnosti«. Odlok se je menda kljub velikemu številu tehnik, kjer je skoraj vsaka periodična ali neperiodična publikacija izhajala v več izdajah, in kljub oviram, ki so jih morali premagovati kurirji na svojih poteh, zelo zadovoljivo izvajal.⁴ Bibliotekar tega inštituta je bil pesnik Jože Udovič, knjižnica pa se je nahajala in selila iz Kočevskega roga v Belo krajino in dalje, kot se je selil sam inštitut. Spomin na tisto knjižnico in razmere v njej je ohranil Fran Zwitter: »Vendar se je sčasoma nabrala biblioteka, deloma iz knjig zapuščenih bibliotek, ali tudi z izposojanjem knjig na osvobojenem ozemlju, pozneje pa so prihajale knjige po raznih kanalih iz Ljubljane in predvsem iz

1 Anja Devetak, je pod mentorstvom Jedert Vodopivec pripravila analizo ohranjenosti našega izvoda časopisa Slovenec in ga primerjala s stanjem v drugih knjižnicah v nalogi: Anja Devetak: Časnik Slovenec : stanje in dostopnost v slovenski praksi : diplomsko delo. Ljubljana 2008. Ana Černuta pa je delo naše knjižnice primerjala z delom nekaterih sorodnih specialnih knjižnic v nalogi z naslovom: Inštitutske knjižnice humanistično-družboslovnih smeri skozi čas : diplomsko delo. Ljubljana 2009.

2 France Škerl: Znanstveni inštitut. V: Zgodovinski časopis 19/20, 1965/1966 (dalje: Škerl, Znanstveni inštitut), str. 43

3 Uradni list SNOS, št. 1, 25. 3. 1944.

4 Fran Zwitter: Delo in pomen partizanskega Znanstvenega inštituta. V: Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 10, 1970, št. 1-2 (dalje: Zwitter, Delo in pomen), str. 153.

Trsta; ker je moral biti inštitut vedno pripravljen na premik, biblioteke... ni bilo mogoče hraniti v sami baraki, temveč v raznih bunkerjih v njeni bližini, pri čemer smo se posluževali izpraznjenih containerjev, ki so jih odvrгла zavezniška letala. Biblioteka, ki je imela na koncu okrog 1000 izbranih knjig, in arhiv nista utrpela med vojno skoraj nikakih izgub.«⁵ Kot je bilo že omenjeno, so knjige, časopise in druge publikacije sodelavci inštituta načrtno zbirali na osvobojenem ozemlju, okupiranih območjih in po »tajnih zvezah... celo iz sovražnikovih središč.«⁶ Na ta način zbrano gradivo je omogočalo znanstveno delo, obenem pa je pomenilo pomoč odsekom in komisijam pri SNOS in IOOF.

Po koncu vojne se je sedež inštituta preselil v Ljubljano, z njim pa je prišel tudi temeljni fond knjižnice, ki so ga začeli dopolnjevati z literaturo, »ki so jo zapustili okupatorji v svojih nacističnih in fašističnih knjižnicah in drugih raznarodovalnih ustanovah«. Zaradi potreb zunanjega ministrstva in priprave gradiv za mirovno konferenco je bil velik del knjižnice odpeljan v Beograd in leta 1966 je Franc Škerl z obžalovanjem ugotavljal: »Današnja »roška« knjižnica v Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja je le skromen ostanek nekdanje knjižnice iz roške dobe Znanstvenega inštituta (ca. 150 knjig)«⁷, čeprav ga je Zwitter že čez nekaj let opozoril, »da je danes v Ljubljani več knjig in elaboratov partizanskega Znanstvenega inštituta, samo da so danes v Inštitutu za narodnostna vprašanja«.⁸ Knjižnica, ali bolje rečeno njen ostanek, je bila po koncu vojne temeljito preurejena in postavljena v nove prostore na »Napoleonovem trgu« (danes na Trgu francoske revolucije) in morda delno tudi v Križankah,⁹ kjer je bila prvič urejena in katalogizirana. Njeno vodenje je leta 1948 prevzel Jože Krall ob pomoči Darje Ravnihar, ki se je leta 1949 vrnila iz Beograda. S skrbnim zbiranjem iz raznih, po vseh krajih Slovenije razmetanih zbirk je Jože Krall »ustvaril eno najbogatejših knjižnic za zgodovino druge svetovne vojne v Sloveniji in morda celo v Jugoslaviji«.¹⁰ Poskrbel je tudi za natančno ureditev in popis knjižnih zbirk, pri čemer je sam opravil mnogo urejevalnega in popisovalnega dela, dajal strokovne nasvete mnogim uporabnikom in v strokovnih časopisih seznanjal javnost s pridobitvami knjižnice.

5 Prav tam, str. 152.

6 Arhiv knjižnice INZ, Začetki knjižnice...

7 Škerl, Znanstveni inštitut, str. 50.

8 Zwitter, Delo in pomen, str. 155.

9 Matija Žgajnar: Muzejske zbirke. V: Muzej novejše zgodovine : 1948-98 : zbornik, Ljubljana: Muzej novejše zgodovine, 1998, str. 46.

10 Tone Ferenc: In memoriam : Jože Krall. V: Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 18/19, 1978/1979 (dalje: Ferenc, In memoriam), str. 128.

Pogled v D-fond pred obnovo kleti

Najpomembnejša in najobsežnejša pridobitev knjižnice iz povojnega obdobja je vsekakor t. i. »D-fond«, s katerim so pridobili preko 15.000 enot nemškega, italijanskega in drugega tujega gradiva o drugi svetovni vojni. Knjige so predvsem opisovale staro avstrijsko vojaško zgodovinsko in strokovno literaturo do prve svetovne vojne ali pa je šlo za nacistično propagandno literaturo in italijansko vojaško strokovno literaturo, ki je bila urejena po okvirnih tematskih sklopih: svetovna in nemška zgodovina do leta 1933, zgodovina tretjega rajha, temeljna dela nacionalsocialističnih veljakov (Hitler, Göbbels, Rosenberg itd.), dela o organizaciji in programu NSDAP, dela o drugih nacističnih organizacijah (mladinskih, ženskih ...), dela o rasni in rasistični politiki, dela o kolonizacijski in zavojevalski politiki, zgodovina prve svetovne vojne, prikazi posameznih vojnih pohodov, nemška strokovna vojaška literatura, vsa dela, ki se nanašajo na Štajersko in Koroško, ter italijanska strokovna vojaška literatura. Zbirka še danes predstavlja svojevrsten unikum, ki je zaradi zgolj listkovnih katalogov in neobdelanega knjižnega gradiva še mnogo premalo poznan vir. Knjižnica je po ukinitvi Znanstvenega inštituta leta 1948 postala last Muzeja narodne osvoboditve, ta pa se je novembra 1951 preselil v Cekinov grad. Bibliotekarjema je leta 1950 pri obsežni inventarizaciji gradiva pomagala tudi Zorka Pesek (roj. Mlakar). Po preselitvi v nove prostore je knjižnica dobila prostor za dva bibliotekarja (sobo 18,3 m²), potrebno pohištvo, dve pisalni mizi, omaro za kartoteke in za tekoči dnevni in revijalni tisk. Skladišče knjig je bilo

v pritličju gradu v treh sobah (101 m²), kjer je bilo 823 metrov knjižnih polic. Zbirka tiska NOB je bila v dveh sobah v mezzaninu, od katerih je bila ena opremljena z zaprtimi omarami, druga pa le z 72 m knjižnih polic. V muzeju je bila takrat tudi čitalnica s šestimi sedeži za uporabnike knjižnice in arhiva.

Knjižnica od ustanovitve dalje nabavlja novejšo literaturo »za študij progresivnega gibanja v Sloveniji, Jugoslaviji in v svetu, zbira literaturo za študij marksizma-leninizma, predvsem pa dokumentarno literaturo o II. svetovni vojni in literaturo o boju narodov za osvoboditev. Matični katalog te povojne literature vsebuje doslej že 1650 del, za katera vodi knjižnica imenski in stvarni katalog. Od leta 1949 izdeluje knjižnica stvarni in imenski katalog člankov o narodnoosvobodilnem boju Slovencev iz slovenskega časopisja.« Od leta 1955 je knjižnica zbirala tudi izrezke člankov o NOB iz vsega jugoslovanskega tiska, ki ji ga je pošiljal Jugopress.¹¹

USTANOVITEV INŠTITUTA ZA ZGODOVINO DELAVSKEGA GIBANJA: IZ KNJIŽNICE V INDOK CENTER

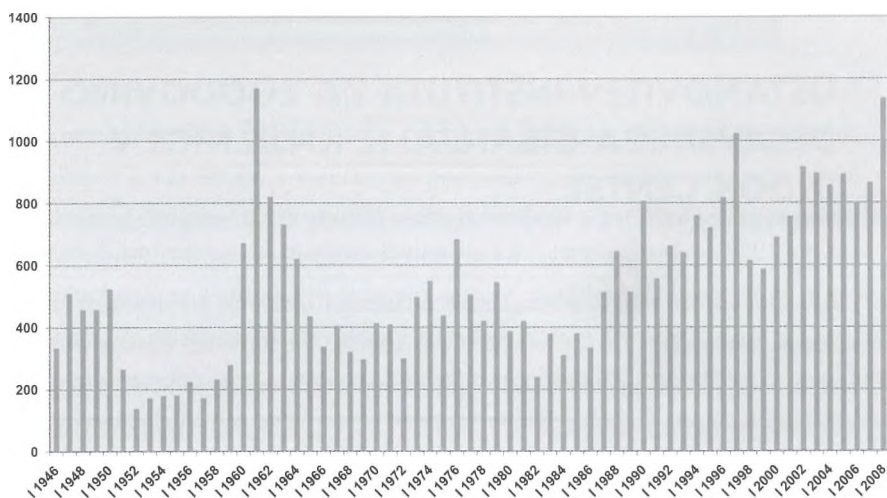
Leta 1959 je Izvršni svet LRS ustanovil Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, ki je nastal z združitvijo Muzeja narodne osvoboditve in Zgodovinskega arhiva CK ZKS. Knjižnica je sicer še ostala v svojih starih prostorih v Cekinovem gradu na Celovski cesti 23, vendar je novo vodstvo kmalu pokazalo nezadovoljstvo z dotedanjim delom. Čeprav je knjižnica že od ustanovitve nabavljala literaturo »za študij progresivnega gibanja v Sloveniji, Jugoslaviji in v svetu, zbira literaturo za študij marksizma-leninizma, predvsem pa dokumentarno literaturo o II. svetovni vojni in literaturo o boju narodov za osvoboditev«, ¹² je bilo novo vodstvo prepričano, da je knjižnica preveč »partizanska« in premalo osredotočena na razredna vprašanja. Zato so ji zadali nalogo, »da postane specialna knjižnica za zgodovino delavskega gibanja, komunistične partije in ljudske revolucije«. ¹³ V prvem letnem poročilu so tako zapisali: »Če je doslej knjižnica zbirala predvsem tiskano zgodovinsko dokumentarno gradivo o narodnoosvobodilnem boju in ljudski revoluciji ter o muzejski problematiki, bo morala odslej nabavljati in iskati tudi ilegalni, pollegalni

11 Milan Bevc: O delu in razvoju muzeja narodne osvoboditve LRS od ustanovitve do danes. V: Letopis muzeja narodne osvoboditve, 1, 1957, str. 157.

12 Prav tam, str. 156.

13 Kratka informacija o delu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja za leto 1960 in 1961. V: Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 3, 1962, št. 1 (dalje: Kratka informacija), str. 322.

in legalni delavski tisk, ki je izhajal po prvi svetovni vojski in pred njo. To gradivo je že deloma zbral bivši zgodovinski arhiv CK ZKS, vendar bo treba ustvariti evidenco tudi nad gradivom te vrste v drugih knjižnicah in pri zasebnikih v Sloveniji in izven nje, tako da bo vse evidentirano v centralnem katalogu knjižnice Inštituta, ki bo potreboval prav to gradivo pri svojem raziskovalnem študijskem delu. Sodelavci Inštituta bodo nujno potrebovali tudi kartoteko aktualnih zgodovinsko dokumentarnih člankov in razprav v naših in tujih časopisih o delavskem gibanju pri nas ter o naprednih odporniških gibanjih v svetu. Doslej je knjižnica izdelovala tako kartoteko v glavnem le o tematiki narodno-osvobodilnega boja.«¹⁴ Čeprav so nove usmeritve v luči novih delovnih smernic razumljive, kažejo tudi, da se novo vodstvo očitno ni zavedalo, koliko časa je vzelo dotedanje delo in da za gradnjo takšnih evidenc dotle ni imelo dovolj delovnih moči.

Število investiranih knjig v knjižnicah MNO, IZDG in INZ med letoma 1946 in 2008

V knjižnici se je leta 1960 zaposlila knjižničarka Stana Simonič, leto pozneje pa še bibliotekarka Marija Kurnikova, ki sta leta 1960 izdelali bibliografske preglede o NOB v letu 1941.¹⁵ Pojavljala pa so se vse večja trenja med upravo v stavbi Kazine in zaposlenimi v Cekinovem gradu. Leta 1962 je tako razmere na Inštitutu za zgodovino delavskega gibanja proučevala celo komisija izvršnega sveta in predlagala ločitev muzeja od inštituta, tako da bi inštitutu preostala le priročna knjižnica.

¹⁴ Poročilo o delu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja za leto 1959. V: Prispevki za zgodovino delavskega gibanja, 3, 1960, št. 1 (dalje: Poročilo o delu IZDG za leto 1959), str. 372.

¹⁵ Kratka informacija, str. 323.

Vodstvo inštituta je predlog sprejelo in 22. junija 1962 je bil ustanovljen Muzej ljudske revolucije, vendar je knjižnica s posebnim sporazumom o delitvi pripadla inštitutu, ki je z muzejem sklenil posebni sporazum o delitvi knjižnice ter o pripravi in izdajanju zbirke virov Fotografski dokumenti o boju KPS. Muzeju je bila izročena zbirka več tisoč knjig, ki je vsebovala specialno muzejsko literaturo ter drugi komplet partizanskega, okupatorskega in »kvizlinškega« tiska, v inštitutu pa sta ostala prvi in tretji komplet tega tiska, hkrati pa so se obvezali, da bodo pri partizanskem tisku poskrbeli še za preslikavo prvega izvoda.¹⁶ V muzeju je nato Tone Ferenc (iz nekaj tisoč enot gradiva) za priročno knjižnico izbral le kakšnih 600 knjig.

Knjižnica z bibliografskim odsekom je še leta 1960 ostala v Cekinovem gradu, čeprav so napisali, da je knjižnica muzeju v napoto in da bi morala biti pod eno streho z zgodovinskim oddelkom inštituta in arhivom.¹⁷

Delo v knjižnici se je postopoma spreminjalo, saj je vodstvo želelo, da bi iz klasične knjižnice nastal sodobni INDOK center; namesto katalogiziranja starega gradiva je bila vse bolj pomembna izdelava bibliografskih pripomočkov. Bibliotekar Jože Krall, ki je bil po izobrazbi germanist in je knjižnico inštituta gradil skoraj dvajset let, se v spremenjenih razmerah ni dobro počutil¹⁸ in ob večji preureditvi inštituta v letu 1965 je knjižnica izgubila samostojni status, Jože Krall pa je moral zapustiti knjižnico in se zaposliti v raziskovalnem oddelku kot višji strokovni sodelavec.¹⁹ Knjižnica je nato delovala nekako do leta 1968 kot interna priročna knjižnica in je bila namenjena le raziskovalcem inštituta, nato pa je bila priključena znanstvenoraziskovalnemu oddelku inštituta. Število obiskovalcev knjižnice se je zato drastično zmanjšalo, in če so leta 1960 še posodili 4446 del, so jih v letu 1967 le še 1310. Kljub temu imamo iz leta 1966 ohranjeno zanimivo poročilo, ki pravi, da so imeli v tem letu 651 obiskovalcev (240 v čitalnici), ki so si izposodili 1332 knjig in časopisov (837 na dom, 495 pa v čitalnico).

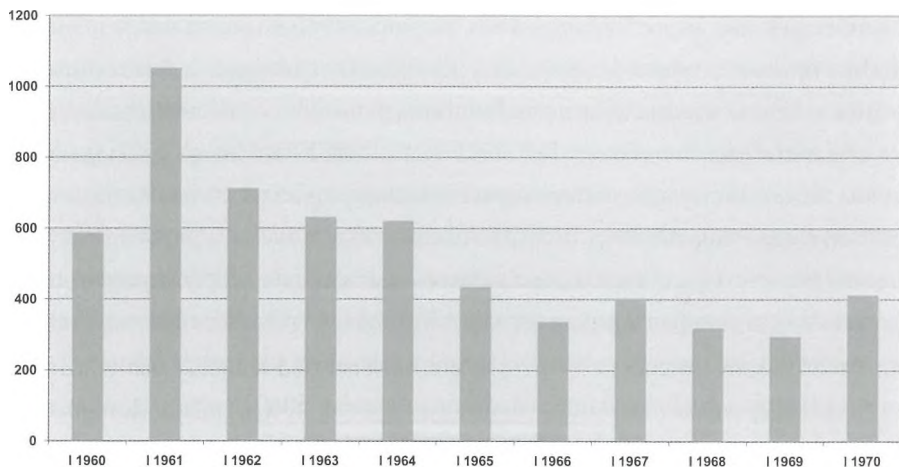
	št. obiskov:	Število izposojenih knjig	Število izposojenih revij	SKUPAJ IZPOSOJA
Na dom	403	699	138	837
V čitalnico	240	212	283	495
SKUPAJ	651	911	421	1332

16 Jasna Fischer: Trideset let dela Inštituta za zgodovino delavskega gibanja. V: Prispevki za novejšo zgodovino, 29, 1989, št. 1 (dalje: Fischer, Trideset let), str. 7.

17 Poročilo o delu IZDG za leto 1959, str. 373.

18 Ferenc, In memoriam, str. 129.

19 Septembra 1965 so iz knjižnice izločili del gradiva ter ga prenesli v knjižnico Muzeja ljudske revolucije.

Število pridobljenih knjig v knjižnici IZDG med letoma 1960 in 1970

Zanimiv je tudi podatek, da je imela tega leta knjižnica z dvema zaposlenima 39.056,85 novih dinarjev prihodkov, od katerih jih je 8.762,94 šlo za nakup knjig in časopisov, 734,50 za vezavo in 26.299,51 za osebne prejemke. V letu 1971 je začela na inštitutu nastajati velika bibliografska baza člankov o zgodovini delavskega gibanja, ki so jo gradile štiri strokovne sodelavke: Sonja Reisp, Anka Vidovič Miklavčič, Terezija Traven in Štefka Zadnik v okviru znanstvenega načrta o zgodovini Slovencev v obdobju 1918–1945. Zaradi preučevanja delavskega gibanja pred drugo svetovno vojno, za kar so arhivski viri zelo skromni, so pripravili načrt bibliografije člankov

»Predvojni« časniki v profesorski čitalnici

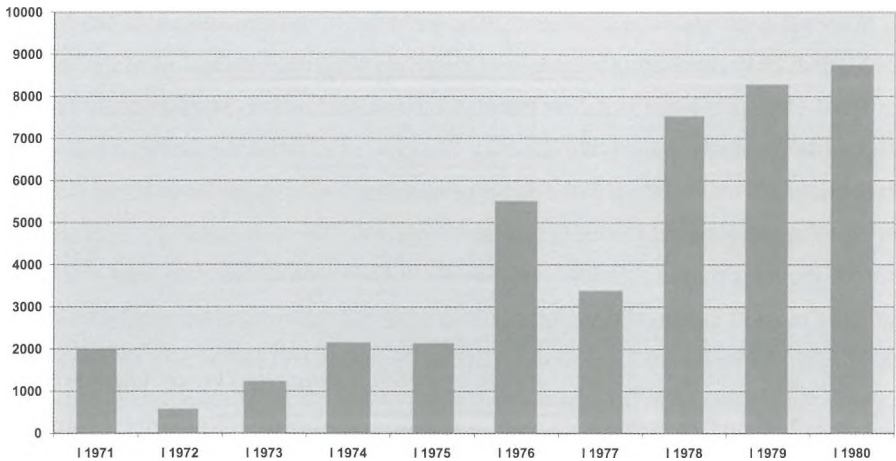
o delavskem gibanju na Slovenskem v slovenskih časnikih in časopisih. Strokovne sodelavke so si cilj zastavile mnogo širše in niso izpisovale le člankov o delavskem gibanju, ampak so bili odbrani prispevki razvrščeni v kar 36 tematskih skupin (agrarno vprašanje, biografije, Beneška Slovenija, Delavska zaščita, gospodarstvo, izobraževalne organizacije, JSDS-SSJ, Jugoslovansko vprašanje, kominterna in KPJ, KP v Sloveniji, Koroški Slovenci, krščanski socialisti, literatura-spomini, marksizem, mednarodno delavsko gibanje, meščanska gibanja, meščanske stranke, mezdna gibanja in stavke, narodno socialistična stranka, narodno vprašanje, oktober 1917, 1. maj, sindikati, Slovenci in Avstro-Ogrska, Slovenci pod Italijo, socialne razmere proletariata, sokol-orel-športne organizacije, šolstvo, SKOJ, mladinsko gibanje, študentsko gibanje, zveza in DKFID, volitve, zadrufništvo, žensko gibanje, razno). Delo pri dokumentiranju člankov je trajalo vse do leta 1990, vpisanih pa je bilo 76.317 člankov iz slovenskih časnikov in časopisov. Čeprav so sprva hoteli bibliografijo za posamezna leta tudi objavljati, je izšla le tista za leto 1917,²⁰ za ostala leta pa je hranjena v listkovnem katalogu na inštitutu.²¹

Julija 1972 je v knjižnici nehala delati knjižničarka Stana Simonič. Normalno delo je nato zaživelo šele z oktobrom, ko se je zaposlila nova knjižničarka, diplomantka zgodovine in geografije Nataša Kandus. Z njenim prihodom lahko govorimo o novem obdobju v knjižnici, saj je s svojim delom, znanjem, razgledanostjo in natančnostjo zaznamovala kar naslednjih 37 let. Bibliotekarki, ki je strokovni izpit opravila leta 1978, se je po odhodu na porodniško 1. novembra 1974 priključila še knjižničarka Irena Mazi. Sedemdeseta leta so bila čas zmerne rasti knjižnice. Po statistiki sodeč se je izposoja zelo povečala, vendar moramo biti do rezultatov rahlo previdni, ker gre povečanje morebiti tudi na račun spremenjene metodologije štetja izposoje.

Knjižničarki sta katalogizirali in izposojali knjige, hkrati pa sta morali tudi »dokumentirati« razne revije. Iz leta 1974 imamo ohranjen podatek, da je bibliotekarka iz revij *Prispevki za zgodovino delavskega gibanja*, *Zgodovinski časopis*, *Teorija in praksa* ter *Prilozi* (Sarajevo) iz let 1968, 1969, 1970 in 1974 (prav 1971) izdelala približno 100 listkov z bibliografskimi opisi člankov. Povprečje pridobljenih knjig je v sedemdesetih letih nihalo okoli številke 500, leta 1976 pa so vpisali 180 knjig več, ker so prejeli v dar 20 zabojev knjig od Borisa Kraigherja

20 Sonja Reisp [et al.]: Bibliografija člankov o delavskem gibanju na Slovenskem v slovenskih časnikih in časopisih : od 1. januarja 1917 do 26. marca 1941. Ljubljana : Inštitut za zgodovino delavskega gibanja, 1974.

21 Zdenko Čepič: Kaj smo delali, kaj naredili? V: *Prispevki za novejšo zgodovino*, 39, 1999, št. 1, str. 27.

Rast števila izposojenih knjig v knjižnici IZDG med letoma 1971 in 1980

in Marjana Vivoda.²² Kljub vidnem porastu gradiva moramo ugotoviti, da velik del darov ni bil nikoli vpisan oziroma to ni razvidno v inventarni knjigi. Knjižnici je postopoma pričelo zmanjkovati prostora in 26. julija 1978 so o tej problematiki obvestili celo svet inštituta.

Knjižničarki sta bili v tem času tudi družbeno aktivni; medtem ko se je Nataša Kandus kot članica delegacije za Zbor združenega dela v občini Ljubljana - Center udeleževala sestankov konference delegacij, je bila Irena Mazi članica delegacije OOS v KS Stara Ljubljana, kjer se je udeleževala seminarjev za delegate OOS, za katerega je leta 1977 izpolnila tudi vprašalnik o udeležbi žensk na delovnem mestu v IZDG.

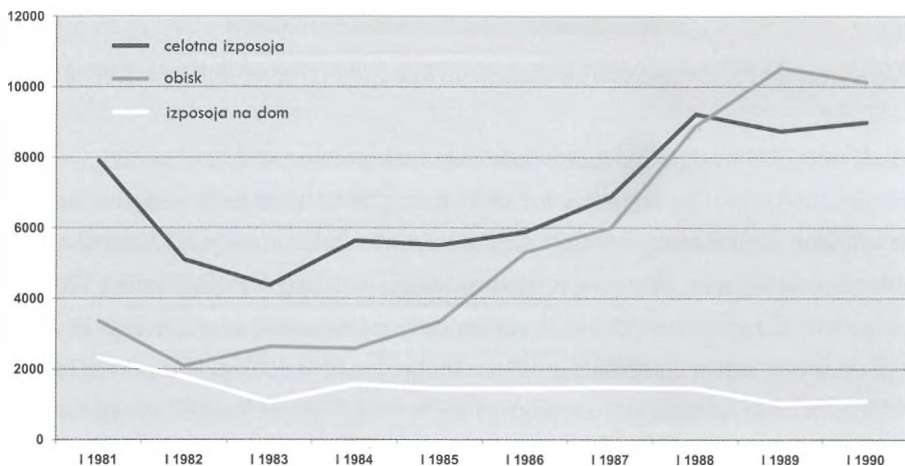
Med obiskovalci knjižnice so leta 1972 prednjačili študenti Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo, Filozofske fakultete ter sodelavci zbirke NOV in POS. Leta 1973 pošljejo prvič Prispevke v ZDA za indeksiranje v reviji Historical abstracts, prvič pa tudi prejmejo v zameno revijo Osterreichische Osthefte. Knjižnica je tudi redno izpolnjevala in pošiljala vprašalnike na statistični urad in pošiljala listke v centralni katalog NUK-a. Nabavo knjig v knjižnici je leta 1976 nadziral knjižnični odbor v zasedbi Tone Ferenc, Milica Kacin Wohinz, France Kresal in Nataša Kandus, ki pa se je sestel le enkrat in izbral 83 tujih knjig. Bibliotekarka je pripravljala tudi sezname prejete tuje literature, ki jo je nato objavil Zgodovinski časopis. Ob tem je zanimivo pogledati, kako so se razlikovale naloge

²² Po dolgotrajnem pregledovanju so ugotovili, da je M. Vivoda podaril knjižnici 701 knjigo (od teh so jih 143 že imeli, 558 pa je bilo novih), iz Kraigherjeve zapuščine pa so dobili 365 knjig, od teh so jih 171 že imeli, 194 pa je bilo novih.

bibliotekarke in knjižničarke v letu 1977. Medtem ko so bile naloge bibliotekarke nabava 300 domačih in 250 inozemskih knjig, katalogizacija tujih knjig, sestava stvarnega kataloga, sodelovanje z drugimi knjižnicami, vodenje medknjižnične izmenjave in dokumentiranje 4 revij, je knjižničarka inventarizirala periodiko, delala listke za AIK, izposojala knjige in revije, skrbela za vezavo, katalogizirala slovenske knjige in izdelovala sezname novosti.

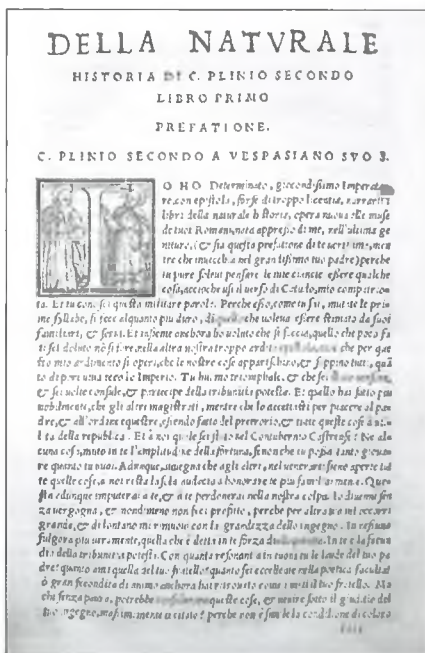
PO LETU 1980

Za obdobje osemdesetih let je značilna stagnacija, ki se kaže tako v zmanjšanem številu nabave kot tudi v zmanjšani izposoji v knjižnici. Morda se zdi nekoliko presenetljivo, a zmanjšani izposoji navkljub bi naj bil obisk knjižnice rekordno velik. Ob tem pa moramo upoštevati, da se je obisk povečal predvsem na račun branja revij in časopisov, kar nam konec razburljivih osemdesetih let dela diagram verjeten.

Pregled izposoje in obiska v knjižnici IZDG med letoma 1981 in 1990

Čeprav je šla leta 1980 Nataša Kandus še drugič na porodniško, je v »Prispevkih« tega leta objavila bibliografijo Letopisa Muzeja narodne osvoboditve in Prispevkov za zgodovino delavskega gibanja med letoma 1957 in 1980. Istega leta je 4. junija opravila strokovni izpit tudi knjižničarka Irena Mazi. 25. februarja 1981 je bil na svetu Inštituta za zgodovino delavskega gibanja sprejet Poslovník o delu knjižnice, ki je oznanil, da je knjižnica odprtega tipa in kot taka dostopna vsem uporabnikom, čeprav je s tem v nasprotju naslednji člen, ki določa, da se

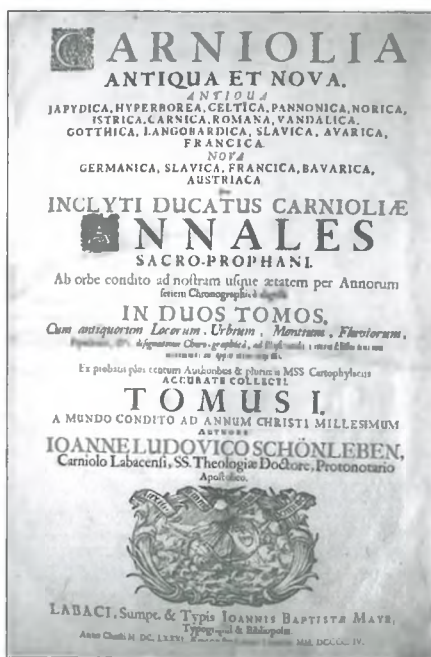

Naslovnica knjige *Della naturale historia* iz leta 1548 (D-fond knjižnice INZ)

gradivo knjižnice daje na voljo »tudi zunaj teh prostorov, le izjemoma pa tudi zunaj Ljubljane«. Čeprav je poslovnik določal, da je uporabnik »odgovoren za izposojeno knjižnično gradivo in ga mora vrniti v določenem roku«²³ ter so celo bile zagrožene sankcije v nasprotnem primeru, se knjige žal niso redno terjale in so ostale zadolžene pri nekaterih izposojevalcih celo več desetletij. Višino opominov in odškodnine za izgubljene knjige naj bi določil posebni knjižnični odbor, ki pa je deloval bolj na papirju kot v praksi, čeprav naj bi bibliotekarju pomagal nabavljati knjige in je bil celo pristojen, da ob bibliotekarjevi odsotnosti določa namestnika in razpravlja o prepovedih obiska knjižnice. Leta 1983 so bili v knjižničnem odboru Jerca Vodušek-Starič (predsednica), Nataša Kandus, Boris Mlakar, Franc Rozman in Janko Prunk, ki je takrat nadomestil Jožeta Šorna.

Leta 1984 se je iz pritličnih (sedanjih knjižničnih) prostorov izselila knjižnica Inštituta za sociologijo in filozofijo pri Filozofski fakulteti. Ta »sociološka knjižnica« se je takrat združila s knjižnico Fakultete za sociologijo, politične vede in novinarstvo v Osrednjo družboslovno knjižnico Jožeta Goričarja. Po preselitvi za Bežigrad v nove fakultetne prostore (današnje Fakultete za družbene vede)

23 Arhiv knjižnice INZ. Poslovnik o delu knjižnice. Ljubljana: IZDG, 1981, člen 11.

Naslovnica knjige Carniola antiqua et nova iz leta 1681 (D-fond knjižnice INZ)

je “sociološka” knjižnica sklenila s knjižnico Inštituta za zgodovino delavskega gibanja “samoupravni sporazum o medbibliotečni izposoji za nedoločen čas dela fondov časopisov, časnikov in revij, ki so izhajale pred letom 1945”,²⁴ ker so bili prav raziskovalci inštituta najpogostejši uporabniki tega gradiva. Zaradi selitve sociološka knjižnica ni izročila vsega obljubljenega gradiva in sestavljen je bil popis s 670 naslovi revij, od katerih so jih v knjižnici inštituta prejeli le 389. Ostalo periodiko naj bi prejeli po zaključku selitve za Bežigrad, a so v naslednjih letih (1986) prejeli le še 30 naslovov. S preselitvijo v pritličje februarja 1985²⁵ se je knjižnica preselila v 165 m² velike pritlične prostore nekdanje sociološke knjižnice in je imela skupaj s skladišči kar 288 m² (prej 228 m²). Svoje skladiščne kapacitete je tako povečala za več kot 200 tekočih metrov polic, poleg tega pa odslej njeno gradivo ni bilo več tako raztreseno po celi stavbi. Nova čitalnica je bila sicer brez naravne svetlobe in je bila večja le za dva čitalniška sedeža, a delavci knjižnice so dobili večje in boljše prostore za delo.

²⁴ Fischer, Trideset let, str. 15.

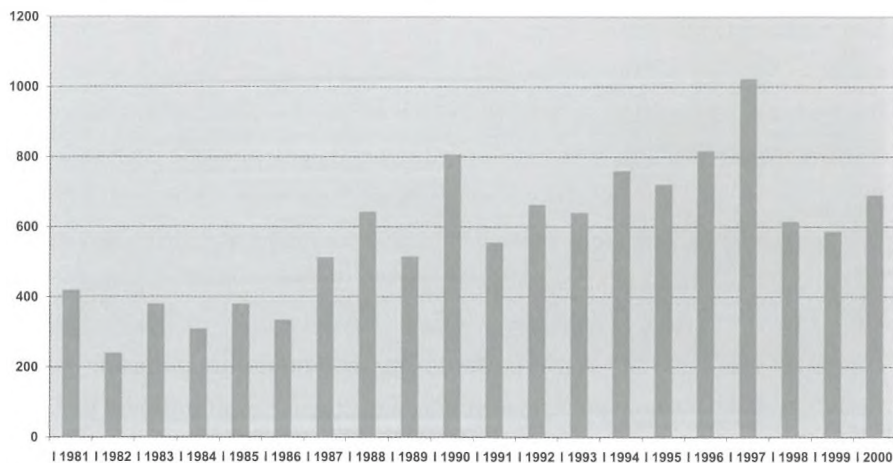
²⁵ Da selitev ni bila kmalu končana, pričča tudi podatek, da sta še v novembru dva dijaka poljanske gimnazije urejala kletne prostore kakor tudi knjige in periodiko v zgornjem skladišču.

Informacijska in dokumentacijska (INDOK) dejavnost inštituta se je sistematično razvijala od leta 1973, pri njeni izgradnji v letu 1985 pa so sodelovali vsi raziskovalci.²⁶ Tega leta so zato pregledovali 41 revij in izdelali 112 bibliografskih listkov o njihovi vsebini, bibliotekarka sama pa je obdelovala 3 revije in izpisala tega leta 31 zapisov. Verjetno so se mnogi vpraševali o smotrnosti takšnega dela, saj je bila uporaba gradiva INDOK zelo skromna, v času naglega razvoja računalništva pa je bilo sestavljanje in tipkanje listkov marsikomu anahronistično. Prvo pobudo za uvajanje »osebni računalnikov« lahko zasledimo v poročilu o delu leta 1986,²⁷ ko so zapisali, da ga potrebujejo za »modernizacijo lastne INDOK dejavnosti«. Za poenotenje dejavnosti INDOK so načrtovali tudi nov geslovník in se pri tem nadejali pomoči Narodne in univerzitetne knjižnice, a ker je ta izostala, je tudi delo začasno zastalo do leta 1988, ko je skupina sodelavcev IZDG sestavila geslovník in vhodni dokument z navodili za izdelavo dokumentacije. Knjižnica je prav za to dobila svoj prvi računalnik leta 1988. Nataša Kandus se je še istega leta izobraževala na enotedenskem tečaju uporabe računalniškega programa ISIS v knjižnici in za izdelavo INDOK-a in tako je lahko takoj stekla računalniška izgradnja baz za referalne informacije in za bibliografijo IZDG. V prihodnosti so načrtovali še baze za razvid raziskovalcev in raziskovalnih projektov, kronologijo, novejšo zgodovino Slovencev, bibliografijo historičnih publikacij, analitičnih informacij sodelavcev IZDG, zaradi enotnih kriterijev pri izbiri podatkov pa se jim je zdela zaposlitev dodatnega dokumentalista še zmeraj aktualna. V tem času so začeli načrtno zbirati manjkajočo emigrantsko in nekdanj prepovedalo literaturo. Knjižnica, ki naj bi zbirala le gradivo o zgodovini delavskega gibanja, je postala najpomembnejša zbirka knjig in časopisov o novejši zgodovini Slovencev. Bibliotekarka Nataša Kandus knjižničnega gradiva ni nikoli ideološko omejevala, ampak se je trudila, da bi v knjižnico vključila vso pomembno gradivo od lokalnih publikacij do širokega spektra monografskih in periodičnih tiskov iz domovine in emigracije.

V letu 1986 je bibliotekarka poleg redne bibliografije sodelavcev še pripravila osebne bibliografije Franceta Škerla, Franceta Klopčiča in Dušana Bibra, leto pozneje pa še Toneta Ferenc in Ivana Križnarja. Ker so bila osemdeseta leta v Jugoslaviji čas gospodarske krize, se je to odražalo tudi pri nabavi knjig. V zadnjih letih desetletja je stanje sicer precej izboljšalo s številnimi darovi. Mnogo knjig

26 Arhiv knjižnice INZ. Nataša Kandus: Poročilo o delu bibliotekarke od 1. 1. do 9. 12. 1985

27 Arhiv knjižnice INZ. Nataša Kandus: Poročilo o delu bibliotekarke od 1. 1. do 9. 12. 1986

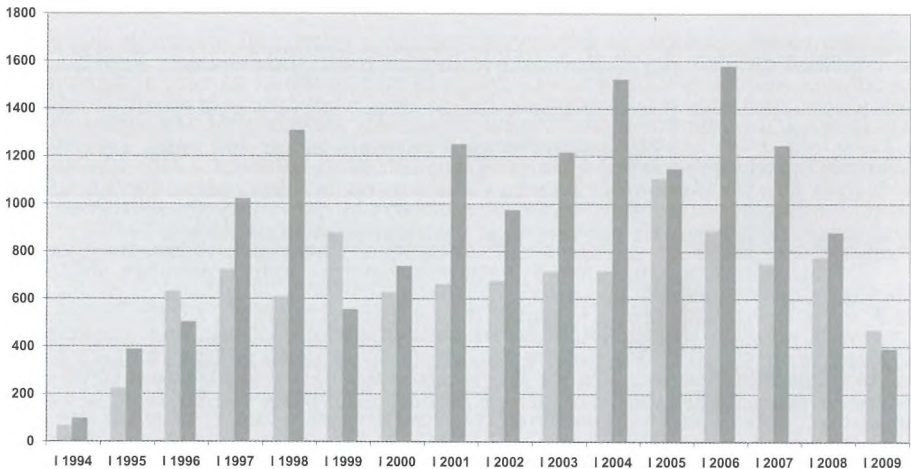
Število pridobljenih knjig v knjižnici INZ 1981-2000

je knjižnica dobila v dar iz Slovanske knjižnice, tesno sodelovanje z Republiško matično službo, ki je zbirala odpisane knjige drugih knjižnic in iz njenih skladišč, pa je v letih 1988 in 1989 knjižnični fond povečalo za kar 300 knjig. Leta 1989 je Nataša Kandus ob pomoči Zdenka Čepiča sestavila zelo obsežno bibliografijo sodelavcev, ki je zajemala vse objave od ustanovitve inštituta do leta 1989.

Devetdeseta leta označujejo še večja rast novega gradiva, povečan obisk in tudi večja izposoja, k čemur je največ pripomogla vključitev v sistem vzajemne katalogizacije COBISS. Pogovori z IZUM-om so se začeli že leta 1990, ko so v Maribor poslali 400 zapisov iz interne bibliografske baze, vendar ti zapisi nato niso bili vključeni v COBIB. Nove tehnologije so se še hitreje uvajale v knjižnico, potem ko je oktobra 1993 postal vodja knjižnice in INDOK službe mag. Damijan Guštin. Čeprav je bil v knjižnici zaposlen le "dvotretjinsko", je bil odgovorna oseba za vzpostavitev COBISS-a, hkrati pa je še skrbel za vodenje bibliografij raziskovalcev in bibliografsko bazo *Novejša zgodovina Slovencev*. Pogodba o polnopravnem članstvu v sistemu COBISS je bila podpisana 26. junija 1992, vendar se je katalogizacija v COBISS-u pričela avgusta 1994, ko je licenco dobila bibliotekarka Nataša Kandus. Damijan Guštin je bil v knjižnici zaposlen do prve polovice leta 1998,²⁸ kot dodatna delovna moč pa se je medtem zaposlil še Andrej Bračko, ki je skrbel za urejanje knjižnice in skladišč, vpis v inventarno knjigo, prevoze h knjigovezu ter za vnos podatkov o članih v izposajo COBISS. Splošna uveljavitev COBISS-a in številnih funkcij, ki jih je ponudil, je zaustavila gradnjo

28 Jasna Fischer: Poročilo o delu Inštituta za novejšo zgodovino v letu 1998. V: *Prispevki o novejšo zgodovino*, 39, 1999, št. 2, str. 11 [i.e. 261].

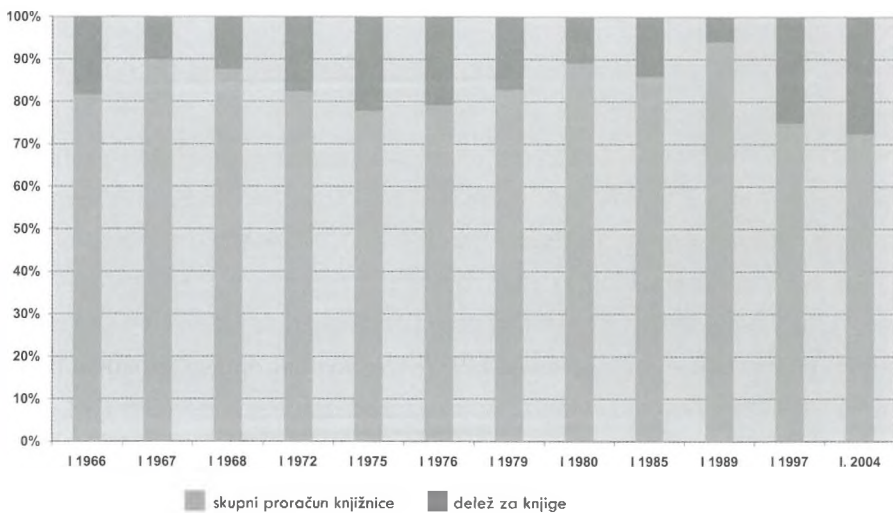
lastne bibliografske zbirke, čeprav je ta imela že 2056 zapisov.²⁹ Število zapisov v bazi COBISS se je naglo večalo in 15. marca 1999, ko se je v knjižnici zaposlil bibliotekar Igor Zemljič, je bila knjižnica že pripravljena na avtomatizacijo izposoje. Formalno se je prava izposoja začela s 1. junijem 1999, vendar je bila najbolj bistvena sprememba uvedba črtne kode v novembru tega leta. Tega leta je bilo s pomočjo črtne kode izposojenih 1852 ali 75 % knjig, delež izposoje na listke pa je v naslednjih letih kmalu padel pod 5 %, čeprav to še ne pomeni, da je bilo v COBISS vnesenega toliko gradiva, ampak da se je pred izposojjo vse gradivo opremilo s črtno kodo. V decembru 1999 je Igor Zemljič opravil strokovni izpit, istega leta pa je v Prispevkih tudi izšla njegova bibliografija sodelavcev INZ med letoma 1989 in 1999, ki je bila tudi v celoti vnesena v COBISS.

V knjižnici INZ kreirani in prevzeti zapisi v bazi COBISS med letoma 1994 in 2009

Kot zanimivost iz devetdesetih si pogledjmo še prihodke in odhodke knjižnice v letu 1997. Ministrstvo za znanost in tehnologijo je tega leta za knjižnico namenilo za celoten program 9.140.959 tolarjev, matična ustanova pa je knjižnico sofinancirala s 635.199 tolarji, kar je skupaj na prihodkovni strani znašalo 9.776.158 tolarjev. Na drugi strani so bruto plače z vsemi prispevki znašale 4.490.839 tolarjev, nabava knjižničnega gradiva 3.274.597 tolarjev, ostali stroški (vezava, pisarniški material ...) pa 1.578.061 tolarjev. V istem letu je bilo za investicije namenjeno 432.661 tolarjev. Primerjava z drugimi leti nam pokaže, da je bil delež sredstev za knjige

²⁹ Arhiv knjižnice INZ. Letno poročilo za 1992. Kot angažirani strokovni sodelavec izvajalca s polnim delovnim časom se tega leta omenja tudi Liljana Trampuž.

Delež knjižničnega proračuna, namenjen za nabavo gradiva

kar velik. Po podatkih, navedenih republiški matični službi, ki se nanašajo za leto 1998, naj bi tega leta uporabnikom posodili na dom 1788 knjig in 482 serijskih publikacij, kar znese, če upoštevamo okoli 250 delovnih dni, nekako devet dnevno izposojenih knjižnih enot.³⁰ V te podatke ni všteta izposoja v čitalnico, ki se beleži na priročnem seznamu.

Po letu 2000 je delo teklo po dobro utrjenih tirnicah z dvema bibliotekarjema, knjižničarjem in pisarniško referentko Damijano Bračko, ki je prišla iz tajništva inštituta v knjižnico 1. januarja 1999. Knjižnica se je v tem času intenzivno urejala in vsako leto je bil zaključen eden od projektov, ki naj bi omogočil obiskovalcem boljše delo in povečal preglednost nad gradivom. Leta 2000 je bilo nabavljeno novo pohištvo v izposoji, kjer so uredili tudi prosti pristop do vseh zgodovinskih revij. Redno delo je bilo tega leta ovirano, ker je knjižničarka Irena Mazi zaradi zdravstvenih težav zapustila knjižnico, Igor Zemljič pa je bil sedem mesecev na civilnem služenju vojaškega roka. Naslednje leto je bilo izpraznjeno 12 m² veliko skladišče nevpisanih knjig in preurejeno v dodatno čitalnico s šestimi čitalniškimi sedeži, kjer so bralci dobili prosti pristop do revij iz sociološke knjižnice in slovenskega dela D-fonda.

Knjižnica je bila skoraj dve leti brez knjižničarja, in ker je Damijana Bračko zaposlena le za polovični delovni čas, je moralo v tem času strokovno delo zastajati

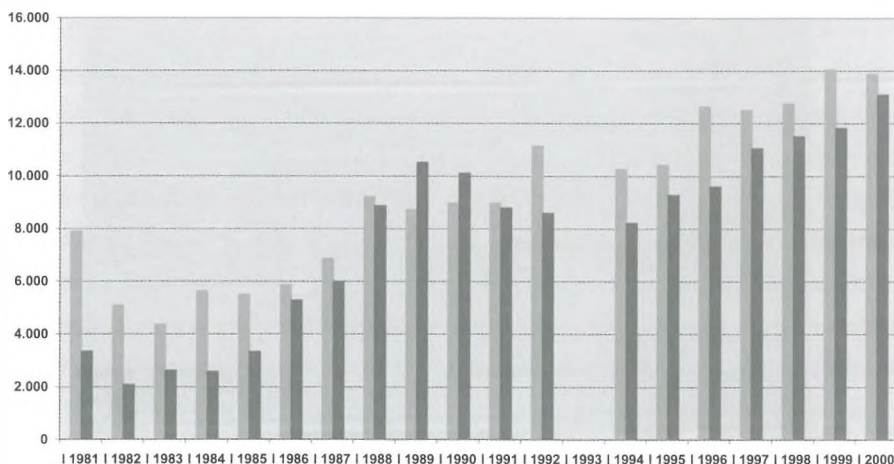
³⁰ Po istih podatkih naj bi tega leta knjižnico obiskalo 11.520 obiskovalcev, kar pomeni, da po istih kriterijih dnevno beležimo 46 obiskov.

Profesorska čitalnica

na račun ostalih rutinskih opravil v knjižnici. Šele v juliju 2003 se je v knjižnici zaposlil nov knjižničar Sergej Škofljanec. Knjižnica je prav tega leta prejela več sto knjig iz zapuščine Jaromirja Berana. Slovenski del D-fonda se je začel katalogizirati v letu 2004, istega leta pa je bil kupljen tudi digitalni fotoaparatus Canon EOS 300D za preslikovanje časopisnega gradiva. Bolj kot zanimivost naj še omenimo, da je knjižnica šele takrat pričela redno pošiljati opomine svojim nevestnim članom, mnogo pomembnejša novost pa je bila ureditev nove, t. i. profesorske čitalnice v nekdanji pisarni Toneta Ferenc, ki se nahaja v pritličju, ima naravno svetlobo in je velika 32,68 m². V njej se hranijo vsi dnevnik iz časa pred letom 1945, uradni listi, stenografski zapiski Kranjskega deželnega zbora in del leksikonov in enciklopedij. Še v letu 2004 je inštitut obiskala inšpektorica za knjižnice Ruža M. Barić Bizjak zaradi vlage v kletnih skladiščih.³¹ Zaradi zahtev agencije za raziskovalno dejavnost so začeli v knjižnici voditi bibliografsko bazo citatov vseh naših sodelavcev in sodelujočih pri projektih inštituta, ker pa je gradnja takšne baze terjala precej delovnega časa in je imela zelo malo učinka, je Igor Zemljič v naslednjem letu začel načrtovati Zgodovinski indeks citiranosti (ZIC), ki je pozneje postal del portala slovenskega zgodovinopisja SISTORY. V letu 2006 so se dela na ZIC nadaljevala, knjižnica pa je tudi popisala vse zaloge neprodanih knjig in revij ter sodelovala pri njihovi razprodaji. V letu 2007 se je začela obsežna sanacija kletnih prostorov, ki so bili zelo vlažni. Z obnovo je knjižnica v letu 2009 pridobila mnogo večje in

31 Posledica obiska inšpektorice so bile nove označbe za zasilne izhode v primeru požara.

Izposoja in obisk knjig v knjižnici INZ med letoma 1981 in 2000

boljše prostore za hrambo svojega časopisnega gradiva. Da pa bi ti prostori bili hitreje urejeni, so ji pri številnih selitvah gradiva pomagali tudi mladi raziskovalci inštituta. V začetku leta 2009 je knjižnica (po desetih letih) ostala brez drugega bibliotekarja, saj se je upokojila dolgoletna bibliotekarka Nataša Kandus, s čimer je knjižnici onemogočen nadaljnji razvoj in je obsojena le na izvajanje nujnih in osnovnih delovnih nalog.

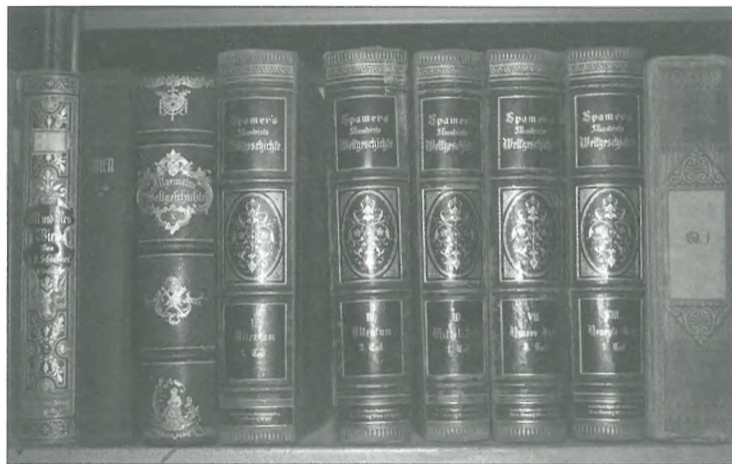
D-FOND

Ena od posebnosti naše knjižnice je zagotovo t. i. nemški ali D-fond. Dostop do gradiva je bil, zaradi protikomunistične narave mnogih knjig,³² sprva omejen, zaradi česar je (podobno kot v NUK-u) dobil ime Direktorjev ali d-fond, čeprav tega poslovnik knjižnice iz leta 1981 več ne predvideva. Gradivo je bilo zaradi skrivnostnosti in odmaknjenosti³³ bolj redko preučevano in je zato še danes tudi med zaposlenimi na inštitutu zelo slabo poznano.

Knjižnica je gradivo D-fonda pridobila v prvih letih po drugi svetovni vojni, vsebuje pa več kot 15.033 knjig. Njegova pot do našega inštituta ni povsem jasna, a najverjetneje je nastal z izbiranjem nacističnih knjig, ki jih je Jože Krall nabral po regionalnih izpostavah Federalnega zbirnega centra. V grobem lahko D-fond razdelimo na tri dele: nemške knjige in periodika, italijanske knjige in zavezniška

32 To seveda ne pomeni, da v njem ni knjig, ki s protikomunizmom nimajo veze in so se v D-fondu znašle le, ker so bile v napačnem trenutku na »napačnem« mestu, npr. Cankarjeva zbrana dela ali Letopisi Slovenske matice.

33 Hranilo se je v arhivskih skladiščih.

Nekaj knjig iz D-fonda

literatura iz štiridesetih let 20. stoletja. Najbolj sistematično je popisano nemški del, ki predstavlja štiri petine gradiva, medtem ko so italijanske in angleške knjige še nepopisane. Knjige so bile verjetno po prihodu v knjižnico najprej razvrščene po vsebinskih sklopih, nato pa postavljene na police po področjih, ki jih je določil bibliotekar. Sledila sta intenziven popis in inventarizacija knjig. Najprej vpisane knjige imajo v inventarni knjigi datum 22. april 1949, nato pa so jih intenzivno vpisovali do 20. novembra 1950, ko je bilo inventariziranih 14.688 knjig.³⁴ Tik preden je bilo delo zaključeno, so pričeli signiranje knjig in izdelavo abecedno imenskih katalogov, posebej za slovenske in nemške knjige. Ker obeh postopkov niso začeli hkrati, knjiga s signaturo št. 1 seveda nima najnižje inventarne številke, ampak je bila vpisana šele 26. junija 1950 in ima inventarno številko 9020. Žal pa tudi to delo ni bilo dokončano, saj so bile knjige vpisane (in urejene) le do številke 3264.³⁵ Za dokaj natančen pregled nad celotnim fondom moramo torej smatrati le inventarno knjigo, ne pa abecedno imenski katalog. V času selitev je ta nedoslednost povzročila še večjo zmedo in oddaljevanje od prvotne postavitve.³⁶ Čeprav so knjige signirane po tekoči številki, lahko še danes spoznamo vsebinske sklope, ki so jih izbrali sestavljavci knjižnice. Prvotna področja sicer niso jasno razmejena in pogosto med serijo slovenskih knjig najdemo italijansko gradivo,

34 Po tistem so inventarizirali le še 344 knjig, največ v letih 1963 in 1964. Zadnja knjiga v inventarni knjigi D-fonda je bila vpisana 10. junija 1965.

35 Knjig s signaturo D-fonda je v naši knjižnici 138 tekočih metrov, medtem ko je knjig brez signature za kar 570 tekočih metrov.

36 Pri selitvi v sosednjo sobo leta 2008 smo bili zelo previdni, da ne bi porušili stare postavitve, a so nato drugi delavci samovoljno prestavili celo vrsto polic.

a vseeno lahko ugotovimo, da se zbirka začne s knjigami o vojaški zgodovini in zgodovini posameznih rodov vojske, sledijo jim temeljna dela ideologov nacizma (Hitler,³⁷ Goebbels, Göring, Rosenberg ...), kolonializem, knjige o zgodovini Spodnje Štajerske in Koroške ... vse do večjega korpusa slovenskih knjig. Prav pri slovenskih knjigah si lahko najlepše ogledamo heterogen izvor gradiva. V knjigah lahko tako najdemo ex librise ali označbe lastništva Rajka Ložarja,³⁸ Maksima Sevška, Kristjana Bavdaža, Dana Šerko, teologa K. Wolbanga, Narodne čitalnice Kočevje, Narodne čitalnice v Kanalu, Dijaškega zavoda v Kranju, Gospodinjske šole kmetijske družbe za Slovenijo, Javne ljudske knjižnice Metlika, Slovenskega planinskega društva Ljubljana, Šefa pokrajinske uprave v Ljubljani, Učiteljske knjižnice v zavodu S. Stanislava itd. Slovenskim knjigam sledijo še večje zbirke zgodovinske literature iz 19. stoletja, knjige o umetnostni zgodovini, leksikoni, slovarji in ne nazadnje še turistični vodniki. Med temi knjigami so še posebne omembe vredni razni monumentalni pregledi nemške in avstrijske zgodovine in jubilejni albumi cesarja Franca Jožefa.

V D-fondu naše knjižnice je bilo tudi kakšnih 20 antikvitet,³⁹ starih več sto let. Danes se te knjige hranijo v posebnem trezorju inštituta. Tri knjige so iz XVI. stoletja, štiri iz XVII. stoletja, deset pa jih je iz XVIII. stoletja. Dejstvo, da so bile nekatere knjige pomešane med ostalimi, nakazuje možnost, da jih je nekdo, ki je »čistil«⁴⁰ fond, pač spregledal, saj si sicer težko predstavljamo, zakaj med metri knjig nacistične propagande lahko najdemo Petrarkove sonete iz leta 1528 ali Plinijevo: *Della naturale historia* iz srede istega stoletja. Verjetno je večina antikvarnih knjig prišla v našo knjižnico iz dela knjižnice gradu Snežnik, v njihovo zbirko pa iz raznih samostanov (Admont, Salzburg ...) ali iz zasebnih zbirk in antikvarjev. Med antikvitetami je poleg omenjenih najbolj zanimiva še celotna in izjemno lepo ohranjena prva izdaja Valvazorjeve *Slave vojvodine Kranjske, Schönlebnova Carniola antiqua et nova* iz 1681, Lazijeva *De gentium aliquot migrationibus, sedibus fixis, reliquiis, linguarumque initiis et immutationibus ac dialectis* iz leta 1600 ali Fuggerjeva *Spiegel der Ehren des höchstlößlichen Kayser- und Königlichen Erzhauses Oesterreich* iz 1668.

37 Hitlerjev *Mein Kampf* je npr. ohranjen kar v 19 izvodih.

38 Eva Kodrič: Federalni zbirni center in njegov prispevek k dopolnitvi fondov Narodne in univerzitetne knjižnice. V: *Knjižnica* 44, 2000, št. 4, str. 51-63.

39 Leta 2007 so bile knjige prvič popisane in ocenjene s strani Trubarjevega antikvariata, a se zdi danes njihova realna vrednost precej nižja od tedaj ocenjenih 65.800 EUR.

Sanacija kleti v letu 2007

KNJIŽNICA DANES

31. decembra 2008 je celoten fond knjižnice obsegal 34.661⁴⁰ knjig, 173 disertacij in 9.389 letnikov serijskih publikacij, kar skupaj z neknjižnim gradivom zneso 44.223 enot gradiva. Osnovna knjižnična zaloga v knjižnici je shranjena na 892,80 tekočih metrih, mala čitalnica zaobjema 73,13 m, priročna čitalnica nadaljnjih 82 m, v profesorski čitalnici, ki jo trenutno uporablja Arhiv Republike Slovenije, pa je na voljo še dodatnih 112 m polic. V letu 2008 se je knjižni fond povečal za 1137 enot, naročeni pa so bili na 92 naslovov časopisov in časnikov in 40 ostalih serijskih publikacij.

	monografske publikacije	serijske publikacije	skupaj
nakup	830	225	1.055
zamena	19	30	49
dar	270	76	346
stari fond	11	4	15
lastna izdaja	7	3	10
skupaj	1137	338	1.475

Pregled inventariziranega gradiva v letu 2008

40 Številka je približna, ker skupni seštevek predstavlja oceno fonda iz leta 1968, povečano za vsakoletni prirast.

Skladišče časopisja v prenovljeni kleti

Lansko leto je imela knjižnica 455 aktivnih članov (lepo poprej 490), med katerimi jih je bilo na novo vpisanih 140. Po podatkih iz COBISS-a je knjižnica tega leta imela 3.320 obiskov (leto pred tem 3.462), kar pomeni, da je bil zabeležen 4-odstotni padec obiska. V to številko niso všteti »domači« dnevni obiskovalci, ki so si izposojali revije in knjige v čitalnico. Ob pomoči računalniške evidence je bilo izposojenih 3.553 enot (leto prej 4.358), na zadolžnice pa le še 37. Kot zanimivost še omenimo, da so si bralci v letu 2008 izposodili 1.635 slovenskih, 385 hrvaških in srbskih, 345 angleških, 188 nemških, 92 italijanskih, 16 francoskih knjig ter 26 knjig iz ostalih jezikov. V medknjižnični izposoji so si izposodili 40 knjig iz raznih knjižnic po Sloveniji in 37 iz tujine, sami pa so drugim institucijam iz zbirk posodili 31 knjig. Obseg medknjižnične izposoje bi bil še višji, če bi upoštevali knjige, ki smo si jih iz knjižnice sami hodili izposojat na SAZU, FF in v druge knjižnice ljubljanske univerze oz. so si jih iz teh knjižnic izposodili osebno. V bazo COBISS smo do začetka leta 2009 vnesli že 19.194 naslovov bibliografskih enot (ali 27.448 inventarnih enot), kar je za 1.306 več kot leto poprej. V letu 2008 smo v COBISS-u kreirali 552 bibliografskih enot (skupaj z OCLC 776), iz vzajemne pa smo v lokalno bazo prevzeli 878 zapisov.

Knjižnica je v svojem razvoju prešla več zelo različnih faz, od majhne premične knjižnice odporniškega gibanja, preko skladišča prepovedanih knjig

in zbirke partizanskih tiskov do obsežne zbirke zgodovinopisja najnovejše dobe. Posebnost naše biblioteke je tudi možnost, da pride bralec v neposredni stik z originalnim gradivom, hkrati pa nudimo celosten pregled najpomembnejše kulturne in politične publicistike 20. stoletja. Knjižnica sodeluje pri digitalizaciji in gradnji virtualnih zbirk gradiva. Prihodnost bo verjetno delež takšnega gradiva še povečala, a njen osnovni namen, skrbeti za dober dostop do znanja sodelavcem Inštituta, ostaja vseskozi enak. Gradivo knjižnice danes raziskovalcem iz cele Slovenije omogoča kakovosten študij politične, gospodarske, socialne in kulturne zgodovine Slovencev in prostora nekdanjih držav.